

TIJDSCHRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

8^e Jaargang

AMSTERDAM

G. THEOD. BOM EN ZOON

1900

Gemengde Berichten.

Muntvondst te Mesnil St. Blaise bij Dinant.

Op het laatst van 1899 werden te Mesnil St Blaise een plaatsje bij Dinant gelegen — een streek die vroeger deel uitmaakte van het bisdom Luik — een aanzienlijke hoeveelheid gouden en zilveren munten gevonden. De *Petit Belge* van 20 dec. 1899 somt de voornaamste stukken dezer vondst in zijn kolommen op. Daaruit zien we, dat met enkele uitzonderingen misschien, alle uit de 16^e eeuw dateeren, en dat er vele noord- en zuidnederlandsche munten onder voorkomen.

De gouden stukken bestonden voornamelijk uit de vroeger tamelijk zeldzaam, tegenwoordig meer algemeen voorkomende zonnekronen van KAREL V, vervolgens uit realen (?) van denzelfden. Bij wijze van uitzondering trof men daaronder den halven gouden reaal van FILIPS II, te Antwerpen, een gouden Filippusgulden van FILIPS DEN SCHOONE, te Namen geslagen en een écu au porc épic (1507) van LODEWIJK XII.

De zilveren munten waren veel talrijker vertegenwoordigd.

Zij bestonden uit de volgende munten:

Italiaansche testons en dito van de fransche koningen **LODEWIJK XII**, **FRANS I**, **HENRI II** en **KAREL IX**; realen van **FERDINAND** en **ISABELLA** en een portugeesch stuk van **EMMANUËL LE FORTUNÉ**.

Bisschoppelijke munten van Luik loopende tusschen de jaren 1506 en 1580.

Onder de meer tot noord- en zuidnederland betrekking hebbende munten, bevatte de vondst, behalve eenige stukken van **FILIPS DEN SCHOONE** en **KAREL V**, daalders en onderdeelen daarvan, van **FILIPS II** en dito van de heeren van **Batenburg** en 's **Heerenberg**.

Onder deze laatste een daalder van **WILLEM VAN BRONCKHORST**, heer van **Batenburg**, met het opschrift:

Moneta * nova * argentea * Batenborge' en op de keerzijde: Da * pacem * domine * in * diebus * nostris / (v. D. CHIJS pl. XIII n° 38) en een dito met opschrift: Dena * novus * d * Bate * triginta * stu, keerzijde: / Domine * conserva * nos * in * pace * (v. D. CHIJS pl. XIII n° 40)?

De daalders van 's **Heerenberg** zijn van graaf **WILLEM IV**, zij voeren het borstbeeld van den **H. OSWALD**. Voorzijde: ☉ Guil' * co' * d * mon' * z * dns' * d' * bil' * he' * box' * ho' * z * wis; keerzijde: ☉ Sanct' * Oswald' * rex' * numus' * argen' * 30 stufe' (v. D. CHIJS pl. XX n° 22). N° 2 heeft op de voorzijde tot omschrift: ☉ Guil' * co' * d' * mon' * z * d' * de * he' * bil' * box' * ho' * z * wis; keerzijde: ☉ Sanct' * Oswald * rea * numus * nov' * d' * heelde (v. D. CHIJS pl. XIX n° 17.)

Vervolgens kwamen er eenige daalders van **Nijme-**

gen en Kampen in voor, dito en onderdeelen van MARGARETHA VAN BREDERODE, abdis van Thorn, (1531—1577) daalder van WILLEM VAN NODORP, heer van Reckheim, en St. Martijndaalders en halve van FILIPS VAN MONTMORENCY, graaf van Hoorn, te Weert geslagen.

Ook uit deze vondst, waarin zeer zeldzame munten worden aangetroffen, blijkt opnieuw, dat in de XVIe eeuw munten van vreemde natiën in de Nederlanden gangbaar waren en volop circuleerden.

1500. *Brazilië*. 1900.

Den 3^{en} mei a.s. zal 't 400 jaar geleden zijn dat de portugeesche admiraal PEDRO ALVARES CABRAL Brazilië ontdekt heeft.

Hij was met een machtige vloot op weg naar Oost-Indië, doch windstilte en de zeestroomingen van den Atlantischen Oceaan dreven hem zooveel westwaarts, dat hij einde april 1500 de braziliaansche kust in gezicht kreeg. Een veilige baai werd door hem Porto seguro en 't geheele land, dat hij voor een eiland hield, Ilha da Vera Cruz gedoopt. De vinding van het ware kruis wordt n.l. op 3 mei door de roomsche kerk gevierd.

Ons medelid, de heer JULIUS MEILI te Zurich, wel bekend door zijne bijna volledige verzameling braziliaansche munten en door zijn groot werk *Das brasilianische Geldwesen, I Theil; Die Münzen der Colonie Brasilien 1645 bis 1822*. Zurich 1897, heeft voor de

a.s. feesten een grooten gedenkpenning doen slaan, dien hij aan het luso-braziliaansche volk gewijd heeft.

Vz. Het geharnaste $\frac{3}{4}$ -aanzijnde borstbeeld met mantel, zwaard en helm van CABRAL.

Omschrift: PEDRO ALVARES CABRAL — DESCORRIDOR DO BRAZIL.

Op den mantel: HANS FREI: BÅLE.

Kz. In het veld 4 wapens. ruitvormig 1, 2, 1 geplaatst; onderaan het wapen van Portugal, tusschen 1500 en 1900: daarboven: links het wapen van 't vereenigde koninkrijk Portugal, Brazilië en Algarvië met 1816, rechts het wapen van 't onafhankelijke keizerrijk Brazilië met 1822; in top het wapen van de republiek der vereenigde staten van Brazilië met 1889. Boven de wapens AO POVO LUSO — BRAZILEIRO (aan het portugeesch-braziliaansche volk) op een vliegend lint, welks einden de ingedrukte schrijffletters O. e. D en JUL. MEILI dragen. (d. i. Offerece e Dedicacão = aangeboden en gewijd door JUL. MEILI)

Op den kant ingestempeld: ARGENT.

Middenlijn 58 m.M.

De heer JUL. MEILI, die ook verzilverd bronzen exemplaren (op den kant ingestempeld: BRONZE) liet slaan, vereerde een zilveren ex. aan de verzameling van ons genootschap.

BOEK AANKONDIGING.

Koninklijk Kabinet van munten, penningen en gesneden steenen. Jaarverslag over 1898.

Behalve de gewone lijsten der aanwinsten van penningen en munten en het beknopt overzicht van de muntvondsten, die in 't afgelopen jaar in ons land gedaan zijn, treffen wij ditmaal voor 't eerst een 4-tal fraaie platen aan, die den tekst verduidelijken. Plaat I, II en III zijn aan eenige zeldzame penningen gewijd, Plaat IV vertoont ons den nieuwen penningstandaard, waarvan de heer DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ aan den Minister rapporteert:

Ameublement. Met machtiging van Uwe Exellentie werd dit jaar een standaard ter expositie van de medailles gemaakt. Met dit meubel heb ik getracht de verschillende eigenaardige moeilijkheden, die aan het tentoonstellen van penningen verbonden zijn, te overwinnen. Het is toch vereischte, dat men penningen aan beide zijden kan beschouwen en dat men ze steeds onder goed licht kan brengen. Nu zijn de stukken in bladen tusschen twee glasruiten aldus geplaatst, dat men voor- en keerzijde zien kan; deze bladen zijn aan een draaiende kolom bevestigd, waardoor men ze allen onder het gewenschte licht kan brengen.

Aan de kolom zijn twaalf bladen bevestigd, te weten: een vijftal met de penningen, betrekking hebbende op de geschiedenis van het Stadhuis Oranje-

Nassau, twee met Nederlandsche historiepenningen, een met medailles betrekking hebbende op de zeeoorlogen der zeventiende eeuw, een met familiepenningen, een met Zweedsche, Duitsche en Fransche medailles der zeventiende eeuw, twee met Italiaansche en Duitsche Renaissance medailles. In het geheel zijn aldus 380 stukken geëxposeerd.

Op voortreffelijke wijze is dit meubel door de firma Mutters alhier vervaardigd.

Handbook of the coins of Great Britain and Ireland in the British Museum, by Herbert A. Grueber F. S. A. assistant keeper of coins. London 1899, 8°. Prijs f 13.65.

Aan 't voorwoord ontleenen wij 't volgende: This Handbook contains descriptions of all the specimens exhibited in the window-cases of the corridor of the Department of Coins and Medals; viz 974 English, 234 Scottish and 134 Irish coins, ranging from the earliest Anglo-Saxon issues, circ. A. D. 600, down to the present day. Much additional historical and descriptive matter together with lists of the mint-marks chronologically arranged under each reign and translations of the mottoes (given in the Appendices), will it is hoped make this work a comprehensive guide to the entire coinage of Great Britain and Ireland. It has been written by Mr. H. A. GRUEBER, who is also responsible for the historical introduction. The

sixty-four collotype plates, by the Clarendon Press, Oxford, give representations of all the more interesting specimens.

Histoire monétaire des comtes de Louvain, ducs de Brabant et marquis du Saint Empire Romain, par ALPHONSE DE WITTE. Tome III, Anvers 1899.

Het derde en laatste deel van het grootsche werk over de munten der hertogen van Brabant ligt gedrukt voor ons. De reuzentaak is volbracht, de geschiedenis van het brabantische muntwezen, van de eerste tijden tot aan het tijdperk waarop de fransche overheersching een einde aan de Oostenrijksche Nederlanden heeft gemaakt, is in al haar kleur en geur voor ons ontvouwd. Eerst nu het geheele werk is voltooid, zien we hoe groot de zaakkennis en het geduld van den schrijver moeten zijn geweest, om de vele bijzonderheden te kunnen vermelden, die de drie deelen bevatten.

Wij kennen nu niet alleen de namen, afbeeldingen en uitvoerige beschrijvingen van 1172 brabantische munten, maar we zijn tevens zoo volledig mogelijk ingelicht omtrent het aantal stukken, dat van iedere soort is geslagen, waarnit dus de zeldzaamheid der munten gedeeltelijk is te bepalen. De schrijver heeft het niet noodig geoordeeld het gewicht der stukken op te geven. Dit spijt ons wel eenigszins, daar de heer

DE WITTE, wat de meeste munten betreft, zeker over goed geconserveerde exemplaren heeft kunnen beschikken.

Het derde deel behandelt de munten van ALBERTUS en ELISABETH tot en met die van keizer FRANS II, den laatsten vorst, die als hertog van Brabant over de Zuidelijke Nederlanden heeft geregeerd. Voor ons is dit laatste deel misschien daarom van minder belang dan de beide vroeger verschenen deelen, omdat na de afzwering van FILIPS in 1581, de beide Nederlanden meer en meer van elkaar vervreemdden, en een afzonderlijk muntstelsel in beide rijken optrad.

Tijdens de regeering der aartshertogen ALBERTUS en ELISABETH 1) werden zeer artistieke munten geslagen, wij zien in het goud den dubbelen en enkelen Albertin, den souverain, de couronne d'or en in het zilver den dubbelen florin d'argent met onderdeelen, de pièce de 3 réaux, den patagon, den escalin au paon en vele andere verschijnen, munten die in de noordelijke provinciën niet zijn vervaardigd.

Zoo is het steeds blijven gaan: de kloof tusschen het geldwezen der beide Nederlanden groeide voortdurend aan.

VAN DER CHYS, wiens arbeid, hoe zeer ook door dit nieuwe werk van den heer DE WITTE overschaduwde, voor ons van groote waarde blijft, heeft de munten uit het tijdperk na de pacificatie van Gent,

1) Of ISABELLA, zooals deze naam in het italiaansch wordt gespeld. Zie het artikel van den heer Dr. SMIT in dit tijdschrift, jaargang 1895, blz. 223.

dan ook niet in zijn standaardwerk behandeld, zoodat bijna alles wat de heer DE WITTE daaruit mededeelt voor ons van zeer veel belang is.

Daarbij wordt de geschiedenis der Maastrichtsche en 's-Bosscher munthuizen uitvoerig vermeld, wat velen in ons land ten zeerste welkom moet zijn.

Wat het werk zelf betreft, daarvan is niets dan lof te zeggen. De schrijver geeft ons alles wat te weten wenschelijk is. Beknopt maar zakelijk, zoo volledig mogelijk, doet hij ons een blik slaan in de geschiedenis van Brabant's muntwezen. De afbeeldingen zijn duidelijk en fraai uitgevoerd, de nummers bij de munten gevoegd zijn over het geheele werk doorlopend, iets wat het opzoeken zeer vergemakkelijkt. Uitvoerige lijsten, aan het einde van het werk bijgevoegd, geven op zich zelve reeds een korten inhoud van de meeste merkwaardigheden in de drie deelen vervat.

Wat ons betreft, wij kunnen niet anders dan den schrijver gelukwenschen met het voleindigen van zijn gewichtigen arbeid, en hem dankzeggen, dat hij door zijn onvermoeid streven, ons zulk een zakelijk en volledig standaardwerk heeft geschonken.

Monatsblatt der numismatischen Gesellschaft in Wien.

Als bijlage bij het decembernummer, n°. 197 van bovengenoemd Monatsblatt, vinden wij een „Chronologischcs Verzeichnis der römischen Kaiser und Kaiserinnen, der Caesaren und Tyrannen“ (71 v. Chr.

bis 476 n. Chr.) Nebst kurzer Angabe der von ihnen vorhandenen Münzarten. Zum Gebrauche für Sammler zusammengestellt von Prof. A. FRIEDRICH.

In een 13-tal oktavo bladzijden heeft de schrijver, die redakteur van 't Monatsblatt is, een handig boekje saamgesteld, dat den verzamelaars van romeinsche munten zeker zeer welkom zal zijn.

Door den munt- en penninghandelaar J. SCHULMAN te Amersfoort is in den handel gebracht een zéér fraaie penning, gegraveerd door den k.k. Kammer-Medailleur ANTON SCHARFF te Weenen.

Vz. Aanzienđ iets naar links gewend borstbeeld van S. J. P. KRÜGER.

Ter zijden:	DER
	ZUID
PAUL	AFRIKAANSCH
KRÜGER	REPUBLIEK
PRESIDENT	10. OCT.
A. SCHARFF	1825

Kz. Kortstammige eikenboom met eikels, omslingerd door een oranjetak met oranjeappels.

Tusschen de takken het opschrift:

AAN DE
DAPPERE STRIJDERS
VOOR
RECHT
EN
VRIJHEID
1899—
1900

onder een lam in ornamentje.

Zilver *f* 6.—, brons *f* 2.50, groot 39 m.M. De netto opbrengst komt geheel ten bate van de gesneuvelde boeren.

Genoemde heer J. SCHULMAN neemt ook bestellingen aan op den fraai gegoten penning ter eere van den spaanschen redenaar en minister EMILIO CASTELAR. Afbeeldingen in lichtdruk gratis. Exemplaren in zilver (100 wichtjes) *f* 20.—, in brons *f* 7.50. Grootte 67 streep.

De commissie van redactie maakt met hartelijke dankbetuiging melding van de navolgende bijdragen toegezegd voor de meerdere kosten van uitgaaf van het Tijdschrift, tengevolge van de opneming der beschrijving van de Nederlandsche penningen 1864—1890 met platen.

Teylers 2 ^{de} genootschap te Haarlem	<i>f</i> 100.—
W. K. F. ZWIERZINA <i>per jaar</i>	„ 10.—
Mr. J. A. VAN DER CHIJS, Batavia	„ 25.—
JOH. W. STEPHANIK.	„ 20.—
Firma C. J. BEGEER	„ 10.—
Mr. A. L. C. KLEIJN	„ 10.—
C. W. BRUINVIS	„ 10.—
M. G. A. DE MAN	„ 10.—
Jhr. mr. F. BEELAERTS VAN BLOKLAND	„ 5.—
H. D. DE WIT HAMER	„ 5.—
Jhr. L. C. VAN DEN BRANDELER	„ 5.—
